

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการพัฒนาของหลักสูตรสาขาวิชาอาหารและโภชนาการ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงความเป็นมาของหลักสูตรสาขาวิชาอาหารและโภชนาการ ในสถาบันอุดมศึกษาของไทย และศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน โดยใช้การวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยประมวลจากเอกสารต่าง ๆ และแบบสัมภาษณ์จากหัวหน้าภาควิชาและคณาจารย์ ตลอดจนแบบสอบถามจากอาจารย์ผู้สอน ทั้งนี้ เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาอาหารและโภชนาการ

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ

1. รวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาความเป็นมาของหลักสูตรสาขาวิชาอาหารและโภชนาการในประเทศไทยตั้งแต่สมัยแรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน โดยรวบรวมและคัดเลือกข้อมูลทั้ง 2 ประเภท จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น หอสมุดกระทรวงศึกษาธิการ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น หอสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หอสมุดของมหาวิทยาลัยมหิดล, หอสมุดของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, หอสมุดของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, หอสมุดของวิทยาลัยครู และหอสมุดของวิทยาลัยอาชีวศึกษา เป็นต้น
2. ออกแบบสัมภาษณ์หัวหน้าภาควิชาและแบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาอาหารและโภชนาการหรือโภชนวิทยา หรืออาหารเคมี วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร และเทคโนโลยีทางอาหาร

3. ออกแบบสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญและมีชื่อเสียง
 เกี่ยวกับเรื่องอาหารและโภชนาการ เกษษกร และผู้ประกอบการด้านอาหาร
 ภัตตาคารต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร

ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่ตามคณะและภาควิชา
 ที่เป็นด้านอาหารและโภชนาการ หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร หรือ
 เทคโนโลยีทางอาหาร หรืออาหารเคมี หรือโภชนวิทยา โดยมีสถาบันอุดมศึกษา
 5 สถาบัน ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และสถาบันเทคโนโลยี
 ราชมงคล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ ประเภทแรก
 ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเพื่อการวิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรสาขา
 วิชา และประเภทที่สอง ได้แก่แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็น
 เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาในปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรค
 ตลอดจนแนวโน้มในอนาคตด้วย

1. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารต่าง ๆ ได้แก่
 ประวัติการจัดตั้งภาควิชาของสาขาวิชา และหลักสูตรของสาขาวิชาในระดับปริญญาตรี
 ในสมัยต่าง ๆ ของภาควิชาตั้งแต่เริ่มจัดตั้งภาควิชาจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยสอบถาม
 และขอรายละเอียดจากภาควิชาของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 5 สถาบัน รวม 7 ภาควิชา
 การรวบรวมคัดเลือกเอกสาร พิจารณาถึงความเชื่อถือได้ และความถูกต้องของเอกสาร
 แต่ละฉบับโดยใช้เกณฑ์พิจารณาของ แวน ดาลเลน (Van Dalen อ้างใน อรพินท์
 ตันชนะสกุล 2522 : 29-30) ประกอบด้วยเกณฑ์ 2 ประการ คือ

1. เกณฑ์ภายนอก (External criticism) ซึ่งมุ่งพิจารณา
 ที่มาของเอกสารผู้เขียนเอกสารนั้น
2. เกณฑ์ภายใน (Internal criticism) มุ่งพิจารณาถึง
 การสื่อความหมายของเอกสารว่าชัดเจนเพียงใด

เกณฑ์ภายนอกจะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ 5 เรื่อง คือ

1. แหล่งที่มาของเอกสาร เป็นแหล่งปฐมภูมิ หรือทุติยภูมิ และเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้หรือไม่
2. ใครเป็นผู้เขียนเอกสาร
3. เป็นเอกสารต้นฉบับ ฉบับคัดลอก หรือฉบับปรับปรุง ถ้าเป็นฉบับคัดลอก หรือฉบับแก้ไขให้มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นหรือไม่ และสามารถสืบค้นหาแหล่งอ้างอิงได้หรือไม่
4. เอกสารนั้นเผยแพร่เมื่อไร
5. เอกสารนั้นมีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่อย่างไร

2. แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและสภาพปัญหา การจัดการ การเรียนการสอน โดยได้สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามขึ้นเอง ดังนี้

แบบสัมภาษณ์หัวหน้าภาควิชา มีเนื้อหาครอบคลุมใน 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การเรียนการสอน และปัญหาของการเรียนการสอน

แบบสอบถามอาจารย์ผู้สอน มีเนื้อหาครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ภาระงานของอาจารย์ผู้สอน ปัญหาที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการเรียนการสอน

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีเนื้อหาครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับบัณฑิตที่จบในสาขาวิชาทางคานอาหาร การปรับปรุงสาขาวิชาทางคานอาหาร และแนวโน้มหรือทิศทางการพัฒนาหลักสูตรในระดับปริญญาตรีของสาขาวิชานี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ คือ

1. ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการเรียนการสอนสาขาวิชาอาหารและโภชนาการ หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร

หรือเทคโนโลยีทางอาหาร หรืออาหารเคมี หรือโภชนาวิทยา จากแหล่งข้อมูลปัจจุบัน โดยตรงทั้ง 5 สถาบัน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารของ แวน คาเลน เอกสารต่าง ๆ ใดก็ได้ หนังสือระเบียบการ หรือคู่มือการศึกษา เอกสารแนะนำภาควิชา เอกสารหลักสูตร รายงานการประชุม มันทึก ระเบียบคำสั่งต่าง ๆ เป็นต้น

2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งรายนามในภาคผนวกพร้อมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไข เพื่อให้มีความเที่ยงในเนื้อหา (Content Validity) ได้นำมาปรับปรุงและได้นำไปทดลองใช้ทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามดังกล่าวแล้วจึงนำมาแก้ไขและปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง

3. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามฉบับที่ได้รับการแก้ไข และปรับปรุงแล้วนี้ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในสาขาวิชาค่านอาหารของมหาวิทยาลัย ทั้ง 5 แห่ง รวม 7 ภาควิชา ใดก็ได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คณะวิทยาศาสตร์ในภาควิชาเทคโนโลยีทางอาหาร และที่คณะเภสัชศาสตร์ในภาควิชาอาหารเคมี

มหาวิทยาลัยมหิดล ที่คณะสาธารณสุขศาสตร์ ในภาควิชาโภชนาวิทยา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่คณะอุตสาหกรรมเกษตร ในภาควิชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีการอาหาร ที่คณะเกษตร ในภาควิชาคหกรรมศาสตร์ สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่คณะวิทยาศาสตร์ ในภาควิชาคหกรรมศาสตร์ สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ที่คณะคหกรรมศาสตร์ ในภาควิชาอาหารและโภชนาการ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์หัวหน้าภาควิชาและผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง ส่วนแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ผู้สอนค่านอาหารในภาควิชาอื่น ๆ ของแต่ละมหาวิทยาลัย/สถาบันผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามครบตามจำนวนอาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในปัจจุบัน แล้วผู้วิจัยจึงไปเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ได้ใช้การวิเคราะห์เอกสารประกอบกับการสัมภาษณ์หัวหน้าภาค
วิชาและผู้บริหารคณาฯ โดยใช้เป็นความเรียงประกอบการบรรยาย

สำหรับแบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนใช้คิดเป็นค่าร้อยละและนำเสนอเป็น
ในรูปของตาราง